

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอ อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สถานการณ์ กองทุนสวัสดิการชุมชน และผู้ยากลำบากในชุมชน 2) ผลการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมความคิดเห็นในการเชื่อมโยงกลุ่ม กองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นเครือข่ายระดับ อำเภอ 3) พัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอ การดูแลและจัดสวัสดิการสังคม สำหรับกลุ่มผู้ยากลำบากในพื้นที่ของอำเภอ เพื่อถวายเป็นราชกุศล 80 พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ 4) สักระยะที่บทเรียนจากการดำเนินงานโครงการวิจัยเป็นชุดองค์ความรู้และข้อเสนอเชิงนโยบาย ทำการศึกษาในพื้นที่อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ 5 ตำบล 48 หมู่บ้าน โดยใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research :PAR) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มข้าราชการ 99 คน กลุ่มผู้นำชุมชนและกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนระดับชุมชน/ตำบล จำนวน 240 คน กลุ่มผู้ยากลำบาก 634 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยการ การสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีระดมสมอง ศึกษาระหว่างเดือน มีนาคม – ธันวาคม 2550 ผลการศึกษาพบว่า

1.กองทุนสวัสดิการในชุมชน มี 18 ประเภท 187 กองทุน เงินกองทุนรวมทั้งอำเภอ จำนวน 82,966,795 บาทส่วนใหญ่เป็นกองทุนเงินล้าน และกลุ่มออมทรัพย์ การจัดสวัสดิการส่วนใหญ่เป็นการบริการให้สมาชิกเรื่องกู้ยืมไปประกอบอาชีพ สถานการณ์ผู้ยากลำบาก มีจำนวน 634 คน เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย แยกเป็น ผู้มีรายได้น้อย 183 คน ผู้พิการ จำนวน 180 คน ผู้สูงอายุ 148 คน เด็ก 76 คน สตรี 20 คน เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง 16 คน เอดส์ 9 คน และผู้ประสบภัยธรรมชาติ/อุบัติเหตุ 2 คน รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนในส่วนใหญ่มีการจัดระบบสวัสดิการให้สำหรับเฉพาะที่เป็นสมาชิกเพื่อการกู้ยืม ลงทุนการประกอบอาชีพ การจัดสวัสดิการเพื่อการศึกษา และเพื่อช่วยเหลือการฌาปนกิจศพ ส่วนการจัดสวัสดิการให้กับผู้ยากลำบากในชุมชนยังมีน้อยมาก การจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก การจัดสวัสดิการจะเป็นไปตามระเบียบการถ่ายโอน โดยใช้งบประมาณที่ได้รับจัดสรรกับงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสัดส่วนเท่าๆกัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับกลุ่ม ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ป่วยเอดส์ คนละ 200-500 บาทต่อเดือน รวมทั้งสิ้น 2,378 คน งบประมาณ 11,641,000 บาท นอกจากนั้นท้องถิ่นยังมีการจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชนในเรื่อง ระบบการแพทย์ฉุกเฉิน การช่วยเหลือภัยพิบัติน้ำท่วม ภัยแล้ง การจัดตั้งกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับตำบล การซ่อมแซมสร้างบ้านให้กับคนจนผู้ด้อยโอกาส การศึกษาในกลุ่มก่อนวัยเรียน รวมทั้งการสนับสนุนประเพณีของคนในชุมชน

2. ข้อเสนอรูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอ ทุกภาคส่วนและทุกระดับเห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอ อยู่ในรูปแบบกองทุนช่วยเหลือกันทั้งเป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก โดยให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนการจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย รวมทั้งการจัดสวัสดิการผู้ประสบความยากลำบาก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

3. รูปแบบกองทุนบูรณาการเครือข่ายสวัสดิการชุมชนอำเภอเมืองชัย เป็นลักษณะพหุภาคี มีการจัดสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนตาย ที่ตั้งกองทุน ระดับตำบลอยู่ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ระดับอำเภออยู่ที่ทำการอำเภอ โดยมีองค์ประกอบคณะทำงาน ประกอบด้วย คณะทำงาน ที่ปรึกษา ภาคราชการทุกภาคส่วน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้แทนกรรมการกองทุนทุกระดับ กลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชน ประเภทสวัสดิการ มี 9 ประเภท คือ สวัสดิการด้าน 1) การเกิด 2) ผู้สูงอายุ 3) การรักษาพยาบาลและการดูแลสุขภาพ 4) เสียชีวิต 5) การศึกษาและการเรียนรู้ 6) ด้านส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม สังคมดี คุณธรรมจริยธรรม 7) พัฒนาส่งเสริมอาชีพ 8) พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และ 9) สวัสดิการให้กับผู้ยากลำบากใน 6 ประเภทคือ กลุ่มเด็กที่ครอบครัวยากจน ไร้ที่พึ่งถูกทอดทิ้ง กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ ขาดคนดูแล กลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้ยากไร้ไม่มี ที่ทำกิน ไม่มีที่อยู่อาศัยไม่มีอาชีพที่เป็นหลักแหล่ง กลุ่มผู้ประสบภัยพิบัติ และกลุ่มผู้ป่วยเอดส์ แหล่งทุนที่มาดำเนินการได้จากการระดมทุนเป็นรายปี จากสมาชิกสามัญทุกครัวเรือนในอำเภอเมืองชัย ครัวเรือนละ 365 บาท สมาชิกประเภทสมทบ คนละ 365 บาท สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิคนละไม่ต่ำกว่า 2,000 บาท กำไรของกองทุนต่างๆในชุมชนร้อยละ 1 เงินอุดหนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลละ 200,000 เงินอุดหนุนจากหน่วยงานราชการต่างๆทั้งในระดับกระทรวงและภูมิภาค และจากการบริจาค รูปแบบการบริหารกองทุน กำหนดสัดส่วนการจัดสรรเงินไว้ต่อปีเป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการบริหารประจำปี ร้อยละ 2 ค่าใช้จ่ายดำเนินการวัสดุสำนักงานร้อยละ 1 ค่าสวัสดิการแก่สมาชิก ใน 9 ประเภท ร้อยละ 70 ค่าดูแลและจัดสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบาก 6 กลุ่ม ร้อยละ 17 และ เงินสำรองกองทุน ร้อยละ 10 คณะกรรมการบริหารกองทุน มีบทบาทภารกิจหลักในการกำหนดแผนงาน การประสานการระดมทุน การจัดสวัสดิการชุมชนตามเงื่อนไขและวัตถุประสงค์ของกองทุน

4. ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือได้รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอ ทำให้มีระบบฐานข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชนและข้อมูลกลุ่มผู้ยากลำบากที่ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีความพร้อมและมีศักยภาพในการจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย สอดคล้องกับทุนทางสังคมและบริบทของพื้นที่ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ดังนั้นในระดับนโยบายภาครัฐจึงต้องมีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ทั้งในระดับชาติและจังหวัด การบูรณาการความร่วมมือระหว่างกระทรวง รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณ การปรับปรุงกฎหมายระเบียบ ที่เอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ท้องถิ่นและเครือข่าย ในการจัดสวัสดิการชุมชน

คำหลัก: รูปแบบการบูรณาการ เครือข่าย กองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอเมืองชัย